

ОСОБЛИВОСТІ РОСЛИННОГО ПОКРИВУ КАРАДАЗЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА

*Гомля Л.М., Артюшенко М.П.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Розташований Карадазький заповідник у південно-східній частині Кримського півострова на відстані 36 км на південний захід від м. Феодосії між Отузькою (на південному заході) і Коктебельською (на північному сході) долинами і між населеними пунктами Коктебель, Щебетовка, Курортне.

За фізико-географічним районуванням територія заповідника відноситься до Кримського гірсько-лісового краю Кримської гірської ландшафтної країни, а рослинність згідно з геоботанічним районування - до Гірсько-кокримського округу Гірськокримської підпровінції Євксинської провінції Середземноморської лісової області [1].

Площа Карадазького природного заповідника становить 2874,2 га, з них 809,1 га - акваторія Чорного моря. Площа його охоронної зони становить 960,9 га (20,9 га суходолу і 940,0 га морської акваторії). Карадазький природний заповідник знаходиться на південно - східні берегові частині Кримського півострова, між містами Феодосія і Судак.

Рослинний світ заповідника надзвичайно багатий і представлений трьома поясами: від рівня моря до 250 м - поясом степів, чагарників і рідколісся; від 250 до 450 м - пухнасто-дубових лісів і вище 450 м - скельно-дубових і грабових лісів.

Рослинність заповідника представлена широколистяними лісами з дуба пухнастого, граба, ясена, різнотравно-ковилово-злаковими степами, шибляковими та фриганодними угрупованнями, ялівцевими та фісташко-дубовими рідколіссями. До Зеленої книги України занесені 4 лісових рослинних угруповання (формації ялівцю високого, фісташки туполістої, групу асоціацій пухнасто-дубових лісів червоно-ялівцевих, асоціацію скельно-дубового лісу кизилово-фізоспермового, групу асоціацій скельно-дубових лісів кизилових) та 12 степових угруповань (формації мигдалю низького, ковили камнелюбної, ковили Браунера, ковили Лессінга, ковили української, ковили понтійської, ковили волосистої, ковили найкрасивішої, ковили вузьколістої, асфоделини кримської та жовтої, півонії тонколістої, осоки низької).

Нижчих рослин тут налічується 1269 видів, у тому числі 76 видів мохоподібних, 880 - водоростей, 313 - лишайників, з яких 6 занесені до Червоної книги України. У заповіднику зареєстровано також зростання 380 видів грибів.

Вищих судинних рослин тут відмічено 1168 видів, що становить 46% флори Криму. З них 52 види є ендемами, 80 видів занесені до Червоної книги України, 32 - до Європейського червоного списку і 9 видів до Додатку 1 Бернської конвенції.

Найбільшу площу в заповіднику займають ліси і рідколісся - близько 40 %. Значну площу (близько 10 %) території займають кам'янисті оголення, що в основному поширені в східній частині заповідника і на вершинах хребтів.

Серед лісових масивів переважають дубово-грабові і дубово-ясеневі ліси. Вони низькорослі, їхня висота коливається від 3 до 5 м, цей наслідок вирубки. У лісах з дуба скельного, котрий росте на висоті 260-300 м, ботаніки виділяють формації з грабом звичайним і ясенем високим.

Краще збереглися скально-дубові ліси на Карадазі, що ростуть на висоті 450 м над рівнем моря і вище, а також на хребті Сюрю-Кая у віці 50-70 років. Тут є дерева віком 120 років.

Вирубки привели до того, що цей вид поступово заміщається грабом звичайним, а на пологіх схилах із сухими ґрунтами - ясенем високим.

Дрібні гаї в нижній смузі гір, що ростуть на сланцевих ґрунтах, складаються з дуба пухнатоного і граба східного. У цих галях у трав'янистому покриві росте фіалка біла.

Дубово-ясеневі ліси ростуть також і на вулканічних породах північних і північно-західних схилів Берегового хребта. У підніжжі Берегового хребта сильно поширене рідколісся, серед якого виділяють три формації - рідколісся з фісташки туполистої зі степовим травостоєм; рідколісся з ялівця високого і розріджені угруповання ялівця червоного.

Рідколісся з ялівця високого збереглося тільки у верхній частині кругого схилу хребта Карагач, де яловець у віці 130-270 років має висоту 4-10 м і діаметр стовбура 24-40 див. Тут на оголених місцях ростуть чебрець кримський, житняк понтійський, а також невеликими куртинами жасмин кушової.

Великі площі в заповіднику займають кам'яністі степи, рослинність яких не завжди можна відрізнити від рослинності скель, оголень і зрушень. Переважають ковицево-разнотравні і різнотрав'я степу, де головним визначальним видом є асфоделина кримська і полинь кримська.

Рослинний світ заповідника включає біля половини усіх видів Криму. Але інвентаризація флори заповідника ще не закінчена. Зокрема, у 1982 р. у заповіднику знайдено 7 видів вищих рослин, про які раніш не знали: арум білокрилий, вероніка весняна, осока розірвана, чистець іглозубий і шолудевник Сибторпа. За даними науковців [1], у заповіднику існує 1023 виду вищих рослин, що відносяться до 92 родин і 450 родом.

Заповідання всієї території Карадазької гірської групи створило всі необхідні умови для оптимального відновлення ландшафтів, рослинних і тварин угруповань. В даний час Карадазький державний заповідник єдиний у своєму роді комплексний музей на суші і морі, і зберегти його - відповідальна наукова задача.

Література

1. Карадаг. История, геология, ботаника, зоология (Сборник научных трудов, посвященный 90-летию Карадагской научной станции им. Т. И. Вяземского и 25-летию Карадагского природного заповедника). Книга 1-я. - Симферополь: СОНАТ. - 2004. - 464с.

СТАН ВИВЧЕННЯ МОХОПОДІБНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ПОЛТАВЩИНИ

Гриньова К.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

З кожним роком звертається все більша увага на дослідження мохоподібних природно-заповідних об'єктів [1, 2]. Це пов'язане з тим, що такі території зазнають меншого антропогенного тиску, а отже характеризуються найбільш збереженою бріофлорою. Крім того, в таких об'єктах збирання флори відбувається повільніше, ніж в місцях, що активно експлуатуються людиною.

Серед таких об'єктів в межах Лівобережного Лісостепу України (ЛЛУ) є проєктовані регіональні ландшафтні парки (РЛП) «Нижньоворсклянський», «Диканський», мохоподібні яких вивчалися С.В. Гапон [3, 4,